

χη στην ανατολική πλευρά για το ιερό και μία άλλη στη δυτική πλευρά αντίστοιχα για να χρησιμοποιηθεί ως είσοδος των πιστών.

Τότε προστέθηκαν τα περίφημα ψηφιδωτά της για να κοσμήσουν τις καμάρες των κογχών που διανοίχθηκαν ανάμεσα στον εσωτερικό τοίχο και έναν εξωτερικό που σήμερα δεν υπάρχει, αλλά και τα τοξωτά ανοίγματα των φεγγιτών και του τρούλου, ο οποίος δεν είναι ορατός εξωτερικά.

Μετά την άλωση της Θεσσαλονίκης το 1430 από τους Τούρκους και για έναν αιώνα περίπου συνέχισε να λειτουργεί ως χριστιανικός ναός, αλλά το 1590 ο Σεΐχης Σουλεϊμάν Χορταϊζής Εφέντης το μετέτρεψε σε μουσουλμανικό τέμενος.

Όπως ήταν φυσικό, συμπληρώθηκε από μιναρέ, που είναι και ο μοναδικός που ακόμα στέκει όρθιος στην πόλη – με την απελευθέρωση του 1912, έριξαν όλους τους υπόλοιπους, που, άλλωστε, ορθώνονταν κι εκείνοι δίπλα σε βυζαντινές εκκλησίες που είχαν μετατραπεί, επί τουρκοκρατίας, σε τζαμιά.

Εκείνα τα πρώτα χρόνια που η Θεσσαλονίκη προσαρτήθηκε στο ελληνικό κράτος υπήρχε η ιδέα η Ροτόντα να γίνει αρχαιολογικό μουσείο. Η ιδέα δεν υλοποιήθηκε ποτέ, αλλά αποτέλεσε αποθηκευτικό χώρο γλυπτών και άλλων αρχαίων ευρημάτων από ολόκληρη τη Μακεδονία.

Όσα χρόνια διήρκεσε η οθωμανική κυριαρχία στην πόλη, τα πρόσωπα που απεικονίζονταν στα υπέροχα ψηφιδωτά καλύφθηκαν, κι έτσι δεν γνωρίζουμε με βεβαιότητα ποιες μορφές αναπαριστούσαν. Χάρη σε αυτό το γεγονός, όμως, κατάφεραν να σωθούν και, εν τέλει, να αποκατασταθούν και να αναδειχτούν από τους συντηρητές.

Έτσι, σήμερα, μπορούμε να θαυμάσουμε τα ποικίλα γεωμετρικά σχήματα, καθώς και θέματα από τον φυσικό κόσμο που αποκαλύπτουν μια φυσιοκρατική διάθεση σε ζωνρά χρώματα και χρυσό φόντο.

Στον θόλο, στην κορυφή, εμφανίζεται ψηφιδωτή σύνθεση που κατά πάσα πιθανότητα απεικονίζει τον Χριστό όρθιο σταυροφόρο. Αυτό αποκαλύπτεται από το διασωθέν περίγραμμα από κάρβουνο που μαρτυρεί ότι εικονίζονταν μέσα σε πολύχρωμη «δόξα» που την υποβάσταζαν τέσσερις άγγελοι. Με τον καθαρισμό των ψηφιδωτών του μνημείου ήρθαν στο φως τα κεφάλια και τα φτερά των αγγέλων.

Χαμηλότερα, μια σειρά από καλύτερα διατηρημένα ψηφιδωτά, όπου παριστάνονται φανταστικά, πολυτελή οικοδομήματα, μπροστά από τα οποία στέκουν δύο ή τρεις άγιοι ευλαβικά, σε στάση δέησης, αν και δεν είμαστε σίγουροι ότι δεν πρόκειται για πολιτειακούς παράγοντες και όχι για αγίους, παρόλο που από κάτω υπάρχουν επιγραφές με όνομα, ιδιότητα και μήνα εορτασμού τους! Κάπως έτσι, συντηρείται ο μύθος που θέλει τη Ροτόντα να παραμένει ένας γρίφος.

Στην κόγχη του ιερού υπάρχει τοιχογραφημένη η Ανάληψη, που έχει υποστεί φθορές. Αν κάτι εξυψώνει ψυχικά τον επισκέπτη, δημιουργώντας του δέος και θαυμασμό καθώς περνάει την πύλη της Ροτόντας, δεν είναι άλλο από το άπλετο φυσικό φως που διαχέεται από τα παράθυρα και την οροφή, αναδεικνύοντας τη μεγάλη καλλιτεχνική αξία του μνημείου.

